

Designing

Op 18 april j.l. presenteerden Architecture Workroom Brussels, het Team Vlaams Bouwmeester, de VRP, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij en de Internationale Architectuurbiënnale Rotterdam IABR de nieuwe publicatie *Designing the Future*, een 'werkboek' over ontwerpend onderzoek als hefboom voor maatschappelijke transitie. De boekvoorstelling en het aansluitende panelgesprek vormden een mijlpaalmoment in wat hopelijk een vruchtbaar leerproces wordt voor al wie actief begaan is met het vormgeven van een betere wereld in de Lage Landen.

Designing the Future

De zorgzame stad

Energielandschappen

Visionaire woningbouw

De productieve stad

Minder infrastructuur,
betere mobiliteit

betere voor water
met stromen

the Future

Tussen hybrisis en fragiliteit

EEN GESPREK OVER EEN ONTWERPBARE TOEKOMST

Wat voorafging

Verschillende globale uitdagingen manifesteren zich vandaag als complexe ruimtelijke vraagstukken. Ontwerp blijkt daarbij een krachtig medium om de noodzakelijke veranderingsprocessen te verbeelden, vorm te geven en zo nodig bij te sturen. Het boek *Designing the Future* bundelt de inzichten uit een reeks rondetafels en lezingen die de initiatiefnemers van december 2016 tot februari 2017 wijdden aan de thema's mobiliteit, zorg, wonen, de productieve stad, open ruimte, water en het stedelijk metabolisme. Een erg divers gezelschap van ambtenaren, academici, ontwerpers, bezielers van burgercoöperaties, projectontwikkelaars, activisten, (sociaal) ondernemers, vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, adviseurs, studenten en investeerders, afkomstig uit zowel België als Nederland, ging er in gesprek, op zoek naar een gedeelde agenda om samen vorm te geven aan een betere toekomst.

Een stapsteen

De roep om een andersoortige praktijk, waarbij alle bestaande expertise en ervaring rond 'stad maken' kan worden gebundeld vanuit een gedeelde missie, klinkt steeds luider. In die zin sluit *Designing the Future* ook aan bij de ambitie van de IABR 2018+2020 THE MISSING LINK, die via langere leer- en ontwikkelingsstrategieën de opgaven van morgen wil aanpakken.

Het boek vormt in dat opzicht geen sluitstuk, maar een stapsteen in de ontwikkeling van een alternatieve werkomgeving. En dat weerspiegelt zich in de structuur van de publicatie, die rond de zeven hogergenoemde thema's is opgebouwd. Voor elk thema trachten de makers een aantal urgente agendapunten te formuleren – waaronder het scherpstellen van de schaalniveau's van de verschillende ontwerp-vraagstukken, de rol van de overheid en nieuwe coalities in het transformatieproces, en een eerste aanzet voor het oprichten van leer- en ontwikkelingsplatforms terzake.

Op een ander niveau kan dit werk evengoed als een best-practice gids voor *things to come* gelezen worden: elk agendapunt wordt immers geïllustreerd door een aantal concrete ontwerp-cases.

Een hachelijke positie

Lucide en met de nodige zin voor zelfonderzoek omschreef gespreksleider en drijvende kracht Joachim Declerck tijdens de boekvoorstelling *Designing the Future* (DTF) als een avontuur dat vervaarlijk balanceert 'tussen hybrisis en fragiliteit'. Hybris, omwille van de duizelingwekkende complexiteit en enorme schaal van de uitdaging; fragiliteit omwille van de uiterst bescheiden middelen en status die de ontwerperswereld daartegenover te stellen heeft. Daarmee was de toon van het gesprek meteen gezet.

JOACHIM DECLERCK | Kristiaan, jij was en bent als bouwmeester met ontwerpend onderzoeksteams actief bij het begeleiden van overheden, zowel in Antwerpen als in Brussel. Strookt wat er in DTF verteld wordt omtrent het ontwerpwerk aan grote transitie met jouw bevindingen?

KRISTIAAN BORRET | Jazeker. Maar er is ook een belangrijk verschil met de praktijk die ik ken. In Antwerpen gebruikten we ontwerpend onderzoek om problemen op te lossen, in plaats van enkel met documenten en discussies te werken. Het is ondertussen gebruikelijk dat er bij politieke besluitvorming al eens een tekening verschijnt, dat een ontwerper ideeën aanreikt om een knoop door te hakken. Maar waar we – ook in Antwerpen – nog niet in geslaagd zijn, is ontwerpend onderzoek te gebruiken om de grote maatschappelijke vraagstukken, over de louter ruimtelijke kwesties heen, te tackelen. Ik merk dat men daar in Nederland sneller toe bereid is. In een stad als Rotterdam staat het gewoon geagendeerd dat ontwerpers moeten betrokken worden bij dergelijke opgaven. Dat is de volgende stap die we moeten zetten.

JOACHIM DECLERCK | Betekent dat dan ook niet dat we op het vlak van ontwerp en stadslandschappelijke vraagstukken nog een leercurve moeten doormaken? Want we zitten met deze DTF vervaarlijk te schipperen tussen fragiliteit en hybrisis: enerzijds is er

■ Joachim Declerck
(Architecture Workroom
Brussels / curator IABR 2018)

IN GESPREK MET

■ Kristiaan Borret
(Brussels Bouwmeester)

■ Pascal De Decker
(socioloog, KULeuven)

■ Julie Marin
(ir.-architect en urban
designer, KULeuven)

■ Edith Wouters
(architect, AR-TUR)

■ Philippe Vandenbroeck
(consultant, ShiftN)

TEKST

■ Koen Raeymaekers
hoofdredacteur Ruimte

'ZONDER CYNISCH TE WILLEN ZIJN: NOG EEN PAAR FLINKE OVERSTROMINGEN KUNNEN MISSCHIEF HELPEN OM HET SPREIDINGSBELEID IN VLAANDEREN TE VERANDEREN.'

[KRISTIAAN BORRET]

de vraag of we ons niet bezighouden met onrealistische dingen waar geen politiek draagvlak voor is, anderzijds is er het gevoel dat we net wél aansluiten bij de rijpende dynamiek van ontwerpers die niet alleen meer met ruimtelijke vraagstukken bezig zijn.

KRISTIAAN BORRET | We bevinden ons nu op een kantelmoment. Twintig jaar geleden was 'stadsontwerp' ook zo'n thema. Er werden in Vlaanderen nog geen stadsontwerpers opgeleid, maar toch voelde je dat er een soort een knowhow begon te kiemen. Dankzij initiatieven als stedenbeleid werd die discipline toen gelanceerd. Vandaag merken we dat steeds meer ontwerpers bezig zijn met maatschappelijke transitie die buiten het gebied van ruimtelijk ontwerp liggen. Aan de kant van het bestuur ontstaat ook interesse voor de vraag: wat zouden andere diensten/departementen op dat vlak kunnen bijdragen? Daarop kan je voortbouwen.

JOACHIM DECLERCK | Julie, vanuit jouw academische positie maak je de praktijk van bepaalde Bouwmeestertrajecten mee. Heb jij het gevoel dat hiervoor een school dient opgezet te worden, die binnen een aantal jaren de knowhow moet leveren om maatschappelijke transitie en metabolisme – die op zich zo oud zijn als de mens – in kaart te krijgen? Of moeten we het gewoon dóén?

JULIE MARIN | Lastige vraag. Ik wil eerst iets kwijt over de verhouding van ontwerpers en niet-ruimtelijke maatschappelijke vraagstukken... Ik heb mijn opleiding 'urban design' gekregen aan Columbia University in New York. Het betrekken van grote maatschappelijke vragen was in die opleiding eigenlijk een evidentie. Ik stapte in de praktijk op een erg interessant moment, de periode van de orkaan Sandy in 2012. Het initiatief *Rebuild by Design*, waarbij ontwerpers de spilfiguren werden om de heropbouw te coördineren via beelden en met ontwerp als instrument, heeft me sterk gevormd. Het ging niet om een puur ruimtelijke vraag, maar om een crisis die met allerlei thema's te maken had en waar verschillende communities door geaffecteerd werden. Ontwerp werd daar ingezet om te mediëren tussen stakeholders en agentschappen.

JOACHIM DECLERCK | Maar er lag dus een ramp aan de basis? Kan je ook een voorbeeld vinden waar hetzelfde werd georganiseerd zonder een crisissituatie?

JULIE MARIN | Die crisis was inderdaad een beslissend element. Veel van de ideeën die nu worden uitgewerkt door *Rebuild by Design*, waren jaren vóór Sandy door dezelfde ontwerp bureaus al tentoongesteld in het MOMA. Maar ze werden pas opgepikt door het beleid toen de nood aan de man kwam.

JOACHIM DECLERCK | Met andere woorden: je moet ervoor zorgen dat je een arsenaal van strategieën opbouwt voor de crisis die er sowieso zal komen?

KRISTIAAN BORRET | Ik denk dat dat verhaal ook voor België opgaat. De doorbraak van vernieuwing in het reële beleid gebeurt soms dankzij een ramp. In Brussel is er bijvoorbeeld pas veel geld vrijgemaakt voor de wijkcontracten nadat er in Anderlecht rellen uitgebroken waren. Zonder cynisch te willen zijn: nog een paar flinke overstromingen kunnen misschien helpen om het spreidingsbeleid in Vlaanderen te veranderen.

JOACHIM DECLERCK | Edith, jij bent je als architecte op een bepaald moment gaan wijden aan AR-TUR, een cultureel platform. Ik neem aan dat die stap verklaard wordt door jouw lezing van het veld en door je behoefte om een andere ruimte te maken om daaraan te kunnen werken. Worden jullie gerespecteerd, vanuit een positie die institutioneel eigenlijk niet bestaat?

EDITH WOUTERS | Vandaag wel. Ik herinner me nog dat we op onze eerste subsidieaanvragen, een tiental jaren geleden, een njet kregen, omdat daar nog geen draagvlak voor zou bestaan binnen een rurale context als de Kempen. Maar we hebben ons daar doorheen geknokt. Vorig jaar hebben we een Kempenatlas gepubliceerd, waarin we eigenlijk gelijkaardige thema's als DTF aansneden en die we hebben gepresenteerd als een project voor de regio. Dat is ook de richting waarin we willen verdergaan.

We zien onze werking als een vrije culturele ruimte en trekken daarvoor letterlijk de Kempen in met onze Kempenlabs, die telkens rond een bepaald thema worden georganiseerd. In ons eerste Lab hebben we gewerkt rond de gevangissen in de voormalige landloperkolonies van Merksplas en Wortel – twee blinde vlekken op de Kempense bodem, met een heel eigen interne logica. Maar we zien dat vengoed in onze andere Labs: dat gaat ook op voor sociale huisvestingsmaatschappijen, stadsbesturen, kerkfabrieken. Die hebben allemaal hun eigen logica's, waardoor er vaak ook verkeerde opdrachten worden gegeven. Wij trachten te morrelen aan het systeem dat daaraan ten grondslag ligt en die opdrachten te verruimen. We willen daarbij ook 'unusual suspects' betrekken. Ik merk dat bij jullie labs heel wat mensen uit de initiatiefnemende organisaties zitten, wij willen echt de 'eindgebruikers' erbij – zoals in het geval van Merksplas de gedetineerden zelf, om van daaruit kritische vragen te stellen over het gevangenisstelsel. Dat begint allemaal heel lokaal, maar de idee is om lokale en bovenlokale overheden, die sowieso mee in het Lab zitten – gemeenteraden, kabinetten, afdelingen van justitie, mensen die elkaar anders nooit ontmoeten – samen aan tafel te zetten.

V.l.n.r.: Philippe Vandenbroeck, Julie Marin, Pascal De Decker, Edith Wouters, Kristiaan Borret. © foto: Katrijn Van Giel

JOACHIM DECLERCK | Jullie zijn bezig met architectuur in de Kempen. Wij hebben het hier over de grote transitie. Hoe kijk jij naar het spanningsveld tussen de praktijk van het ontwerpen van kwalitatieve plekken en het ontwerpen aan die grote transitie? Krijg jij dat bij elkaar? Of zie je die uit elkaar drijven?

EDITH WOUTERS | Nee, we zien dat wél bij elkaar. We proberen altijd de link te leggen tussen het lokale en wat er zich elders op eenzelfde vlak afspeelt. We hebben het dan over het generische van onze onderzoeksopdrachten, zoals de herbestemming van een dorpskerk. Zulke dingen kan je opschalen naar vragen zoals: moet er kernversterking zijn? Hetzelfde met mobiliteit: in elk Kempenlab is mobiliteit een issue. We stellen ons nu de vraag: kunnen we van de kaarten die we in de Kempenatlas gemaakt hebben geen co-creatieve ataskaarten maken? Een duurzame toekomstvisie voor de regio Kempen vind je daar op verschillende thema's terug.

JOACHIM DECLERCK | Pascal, ik zag je je wenkbrauwen fronsen toen Kristiaan zei dat overheden klaarstaan om de ontwerpcapaciteit voor de grotere transitie te gebruiken. Jij ziet daar weinig bewijzen van?

PASCAL DE DECKER | Dat zie ik inderdaad niet. Maar dat hangt er natuurlijk ook vanaf wat je met 'overheden' bedoelt. Een administratie is nog iets anders dan een bestuur. Dit verhaal zal in een democratische rechtstaat altijd via overheden lopen. En daar blijft het schoentje wringen. Ik wil toch even inpikken op wat Kristiaan zei over de transitie van de grote maatschappelijke vraagstukken. De meeste van die vraagstukken hebben een ruimtelijke component. Bij het uitwerken van oplossingen zijn ontwerpers en ontwerp onderzoek absoluut noodzakelijk. En wat het opdrachtgeverschap betreft: wij moeten als 'vak' sneller en vroeger in het proces ingeschakeld worden, om de juiste opdracht te kunnen formuleren. Dat heeft met opwaardering van het

vak te maken, en ik denk dat we daar wel de goede weg opgaan. Maar de politiek is bijlange nog zover niet. Wij hebben bijvoorbeeld net ons onderzoek naar vergrijzing beëindigd en de resultaten daarvan zijn ons door de minister niet in dank afgenomen.

JOACHIM DECLERCK | Als je naar het transitievraagstuk kijkt, zit daar veel onder. 'Harde' materie: energie, water, dingen die letterlijk plaats vragen. Maar er zijn ook kwesties – een zorgzame leefomgeving, bijvoorbeeld – die meer met solidariteit te maken hebben. En ook bij die harde materie, kom je onmiddellijk tot de vaststelling dat de impact van de klimaatverandering het scherpst wordt gevoeld op de plekken waar burgers er het minst voor uitgerust zijn. Neem nu de energieatlassen die vandaag worden opgesteld, waarbij middenklassers mits enige overheidssteun moeiteloos voor isolatiewerken kunnen zorgen, terwijl anderen, die in energieverblindende woningen leven, dat helemaal niet kunnen betalen. Met andere woorden: verduurzaming is eigenlijk een solidariteitsvraag. Hoe zie jij dat vanuit ontwerp? Is daar een verband tussen te bouwen?

PASCAL DE DECKER | Ik denk niet dat onze Vlaamse ruimte als 'duurzaam' kan bestempeld worden. En dat probleem is in wezen een ontwerp vraagstuk. Ik ben ervan overtuigd dat betere ontwerpen, op de juiste plek, een stap vooruit kunnen vormen. Maar om voor een echte doorbraak te zorgen, zullen een aantal dingen *gebouwd* moeten worden, om die werkende duurzaamheid te tonen. Maatschappelijk draagvlak betekent dat je publiek moet geloven dat wat er komt beter zal zijn. Een betere ruimtelijke ordening kan tot een betere samenleving leiden. Maar dat betekent dat je dat verhaal ook moet kunnen hardmaken. En je moet uit je eigen vakwereld treden om dat te kunnen doen. Want wij kunnen elkaar hier vanavond wel overtuigen, maar onder tusschen ziet de ene na de andere afwijkingsregel het licht...

DE FRAGILITEIT VAN DEZE SECTOR – PLANNING, ONTWERP, SYSTEEMANALYSE – IS ENORM GROOT IN VERGELIJKING MET DE OPGAVE DIE WE HIER AAN HET BESPREKEN ZIJN.

[JOACHIM DECLERCK]

JOACHIM DECLERCK | Philippe, jij zit hier als iemand die vanuit de complexiteitstheorie en de praktijk van systeemanalyse het ontwerp beschouwt als een belangrijke factor om complexiteit te ontrafelen. Als je dit beluistert, zit jij dan ook aan hybris en/of fragiliteit te denken?

PHILIPPE VANDENBROECK | Zeker. Ik vind het ook een goeie zaak dat je dat dilemma zo expliciet durft te benoemen, maar ik zou toch willen pleiten voor geduld en zeker niet kiezen voor een van de twee uitersten. De vraag die je stelt is een heel vertrouwde. In de systeemtheorie zijn we daar al sinds het eind van de jaren 40 mee bezig: 'hoe kan je betekenisvolle veranderingen teweegbrengen?' We zijn ondertussen zes decennia verder en we worstelen nog altijd met die vraag. We zitten nu ook wel in een paradoxaal tijdsgewricht. Om even terug te gaan naar jouw eerdere vraag of we een crisis nodig hebben: de systeemtheorie – naar mijn gevoel een van de meest betekenisvolle intellectuele doorbraken in de laatste honderd jaar – is net in zo'n metacrisis ontstaan: de Tweede Wereldoorlog. Dat is waar de cybernetica is geboren. Die heeft vervolgens een beslissende impuls gekregen in de jaren 60. Ook toen kreeg je net als vandaag een intellectueel ferment, waar betekenisvolle ideeën over omgaan met complexiteit ontstaan zijn. Maar we zijn nu nog niet veel verder. De paradox ligt in het feit dat we toen hebben leren inzien dat het omgaan met complexe veranderingsprocessen uiteindelijk altijd neerkomt op het doormaken van een leerproces. En we zijn nog niet in staat gebleken om dat te internaliseren, we blijven verhangen aan een erg geïnstrumentaliseerde blik.

JOACHIM DECLERCK | Heeft dat te maken met die fragiliteit, de volgehouden suspense waar je voor pleit? Is er een claim naar de samenleving toe die we niet expliciet genoeg brengen? Of zijn de samenleving en het bestuur nog steeds niet klaar om dat systeemdenken en –ontwerpen te benutten?

PHILIPPE VANDENBROECK | Zelfs binnen de gemeenschap van maatgevende denkers in de systeemtraditie bestaat er geen consensus over de vraag of we al dan niet de (over)moed mogen hebben om aan systeemverandering te werken. Er gaan stemmen op voor het tegendeel. Gregory Bateson, de oervader van de systeemtheorie, was overduidelijk: we creëren meer problemen door grote transformaties te triggeren, dan we er oplossen. En ook vandaag verkondigen mensen als Nicholas Nassim Taleb hetzelfde: als we iets niet begrijpen, moeten we er met onze handen afblijven. Het voorstel is in dat geval: geen grote theorieën, maar een paar eenvoudige heuristieken, vuistregels waarvan we zeker zijn dat die in de meeste omstandigheden tot het gewenste resultaat leiden. De boodschap in Talebs laatste boek *'Skin in*

the game': iedereen die betrokken is in een veranderingsproces, moet mee risico dragen. Als je dat kan realiseren, krijg je een heel andere dynamiek. En ik denk dat hij gelijk heeft.

JOACHIM DECLERCK | Als ik even naar het boek mag teruggaan: daar eindigt elk hoofdstuk met een agendering voor leer- en ontwikkelplatformen, omdat we meer context nodig hebben om te kunnen werken aan die grote vraagstukken. En de fragiliteit van deze sector – planning, ontwerp, systeemanalyse – is enorm groot in vergelijking met de opgave die we hier aan het bespreken zijn. In die zin is dit best een kluchtige discussie, vanavond. Dit is ook een grappig boek (gelach): het is bloedernstig in zijn opzet, maar daartegenover staat een sector die lijdt aan twijfel: 'hebben we iets te claimen, hebben we nog ruimte te organiseren en te veroveren?' Als je kijkt naar de collectieve denkkracht achter DTF, is die niet min. We hebben iets te bieden, maar aan wie richten we dat pleidooi? Dat is een vraag die hier voorlopig onbeantwoord blijft...

EDITH WOUTERS | Ik zou in dat verband een lans willen breken voor het formuleren van een precieze en heldere taal. We worstelen hier met het vinden van de juiste woorden, heb ik vanavond al gemerkt. Deze vraagstukken zijn al moeilijk te verduidelijken aan een verwant publiek – laat staan aan anderen.

(UIT DE ZAAL) **EWALD WAUTERS** (TRACTEBEL-ENGIE GROUP) | Ik kom zelf uit een omgeving waar engineering, architectuur en ontwerp samenkomen. Wij hebben dagelijks te maken met de confrontatie tussen strikte techniciteit en ontwerpers. Wat je daarbij merkt, is dat ontwerpers het vaak moeilijk hebben om te luisteren naar – terechte – opmerkingen van ecologen, et cetera, omdat ze het gevoel hebben dat ze dat allemaal ook zélf wel kunnen. Als ontwerper moet je leren niet alleen naar 'vader en moeder' te luisteren als je voor hen een huis wil bouwen, maar bij wijze van spreken ook naar de kinderen en grootouders! Maar anderzijds moet je die mensen ook voor een stuk leren te ontwerpen. Want een ecooloog leert absoluut niets over ontwerpen of dingen maken. Met het gevolg dat ze helemaal niet weten hoe je een goeie ecologie in elkaar steekt. Idem dito met landbouwingenieurs, die helemaal niet leren hoe je een goede wateroplossing ontwerpt. Ontwerpen zou voor veel meer mensen deel moeten uitmaken van hun opleiding.

JULIE MARIN | Dat doet me denken aan ontwerpend onderzoek dat we in Houthalen-Helchteren hebben gedaan rond hun plannen om een biomassahub op te zetten. We hebben daar een workshop met diverse ontwerpers georganiseerd, samen met ecologen van het Regionale

Landschap Lage Kempen, om te begrijpen hoe dat juist in elkaar zat: het landschap, de biomassawinning uit dat landschap en dergelijke. Volgens mij was het niet zo cruciaal dat die ecologen meer over ontwerpen zouden weten. Het feit dat ze ondergedompeld werden in een ontwerpomgeving en dat wij hun aangebrachte kennis konden omzetten in beeldmateriaal, bleek erg productief. Samen met hen hebben we de bestaande landschapstypes die in aanmerking kwamen voor biomassaproductie precies in kaart gebracht, waardoor we begrepen wat een uiterst technisch verhaal ook ruimtelijk betekende. Ik zou dus in de eerste plaats misschien pleiten voor het betrekken van uiteenlopende expertises bij ontwerp zodat ontwerpers hun werk met meer substantie kunnen voeden.

PHILIPPE VANDENBROECK | Joachim, je sprak daarnet over accumulatieplatformen als werkplekken. Dat zou inderdaad een plek kunnen zijn waar niet-ontwerpers deelachtig kunnen worden of tenminste blootgesteld worden aan de ontwerp-ethos. Ik spreek uit ervaring: door mijn masteropleiding stedenbouw heb ik begrepen dat ontwerp een zeer eigenzinnige manier is om met complexiteit om te gaan en dat ontwerperslogica iets heel anders is dan pakweg een ingenieurslogica. Een ontwerper zoekt associatief naar een werkbare oplossing.

Nog een laatste puntje: in jullie boek staat een quote van Jeremy Till: *'Architecture is a discipline of contingencies.'* Je kan dat op twee manieren begrijpen. Enerzijds is het een discipline die blootgesteld wordt aan contingenties, maar anderzijds is het ook een discipline die contingenties produceert. Dat is een heel distinctieve bijdrage van het ontwerp. Ik denk dat dat in een transformatieproces maatschappelijk gezien van onschatbare waarde is.

JOACHIM DECLERCK | Ter afronding: als we de schaal van de voorliggende opgaven vergelijken met de denk- en slagkracht van de bestaande leerprocessen, dan stelt dit boek vast dat de structurering van die leer- en transformatieprocessen een stuk krachtiger kan. Dat betekent helemaal niet dat één discipline meer ruimte voor zichzelf zou opeisen! Als het boek zo gelezen wordt, is er een herdruk nodig. Maar we kunnen het op dat vlak toch wel over een 'mismatch' hebben. En als ik dit gesprek hoor – Philippe, jij zegt: 'zoek een evenwicht in die suspense tussen fragiliteit en hybris' – denk ik dat we het erover eens zijn dat er een volgende stap moet worden gezet. We zullen dat met de nodige ambitie moeten doen, om tenminste een aanbod te realiseren. En wat dat aanbod betreft: opdrachten rond dit soort vraagstukken lopen niet vanzelf binnen. We zullen ruimte moeten creëren waarbinnen die gestructureerd kunnen worden.

DESIGNING THE FUTURE

7 THEMA'S

DE ZORGZAME STAD

De vermaatschappelijking van de zorg – waarbij de zorg voor ouderen en zorgbehoevenden zowel vanuit maatschappelijk als financieel oogpunt anders wordt bekeken – stelt ons ook voor grote ruimtelijke opgaven. Hoe kunnen we bouwen aan zorgzame en geïntegreerde woon- en leefomgevingen?

ENERGIELANDSCHAPPEN

De transitie naar hernieuwbare energie heeft letterlijk ruimte nodig. Hoe kunnen we de vele innovatieve ontwikkelingen opschalen om de ambitieuze klimaatdoelstellingen te behalen en welke rol kan ontwerp hierbij spelen?

VISIONAIRE WONINGBOUW

Het ideaal van individueel woningbezit botst op zijn grenzen. Dit woonmodel is niet alleen ruimteverslindend en brengt hoge maatschappelijke kosten met zich mee, het is bovendien niet langer betaalbaar voor een toenemende groep mensen. Hoe kunnen we sleutelen aan het (bestaande) woonlandschap?

DE PRODUCTIEVE STAD

Stadsvernieuwing stond de afgelopen decennia hoofdzakelijk in het teken van woon- en kantoorontwikkeling. Productie is uit het zicht en naar de periferie verdwenen. Hoe kunnen werk en industrie opnieuw een plek krijgen in de stad?

MINDER INFRASTRUCTUUR, BETERE MOBILITEIT

Het fijnmazige water-, spoor- en wegennetwerk van de Lage Landen heeft bijgedragen tot een goede connectiviteit en economische welvaart, maar heeft vandaag zijn verzadigingspunt bereikt. In plaats van nog meer infrastructuur, ligt de toekomst bij het delen van mobiliteit. Hoe kunnen we de huidige infrastructuur en de bijbehorende verstedelijking anders bedenken en herontwerpen vanuit de opkomende cultuur van delen?

RUIMTE VOOR WATER

De wateropgave is lange tijd eenzijdig als een probleem gedefinieerd. En dat terwijl water heel wat kansen biedt op het vlak van landbouw, natuur, stadsontwikkeling of ruimte voor ontspanning en vrije tijd. Hoe kunnen we een veilig waterbeheer beter koppelen aan het realiseren van ruimtelijke kwaliteit?

ONTWERPEN MET STROMEN

Het perspectief van stedelijk metabolisme laat ons toe om met een andere bril naar de stedelijke ruimte te kijken. Hoe kunnen we de stad meer zien als een samenhangend ecosysteem en actiever de mogelijkheden aangrijpen om op een circulaire manier om te springen met stromen van materialen, energie en grondstoffen, maar ook met geld, mensen en kennis?

AUTEURS: Els Vervloesem (AWB), Julie Mabilde (TVB), Michiel Dehaene (UGent), Joeri De Bruyn (Public Space) REDACTIE EN COÖRDINATIE: Joeri De Bruyn Brussel, 2018 | VERKRIJGBAAR VIA www.iabr.nl/nl/publicatie/designing-the-future